

TÌM HIỂU PHÚC ÂM MÁTTHÊU

Ba Phúc Âm đầu được gọi là **Phúc âm Nhất lãm** (hay *Phúc âm Đồng quan - Synoptic Gospel*). Đây là thuật ngữ để chỉ nhóm ba sách phúc âm: Mátthêu, Máccô và Luca của Tân Ước vì chúng có những chi tiết hay quan điểm chung giống nhau. Điều mà các học giả Kinh Thánh đã tìm ra được là chúng có một dàn ý giống nhau, có thể xếp các chương, các câu thành ba cột song song để dễ dàng nhận ra những điểm tương đồng và dị biệt với nhau mà ở Phúc âm Gioan không có.

So sánh một số chi tiết của Phúc âm Nhất lãm với Phúc âm Gioan:

Chi tiết	Mátthêu, Máccô, Luca	Gioan
Lời mở đầu	Giêsu ra đời (Matthew), Giêsu được rửa tội (Mark), sự ra đời của Gioan Tẩy giả (Luca)	Cuộc sáng tạo thế giới
Tác giả: theo những Kitô hữu bảo thủ	Tông đồ Matthew; Mark và Luca, co-workers of Paul	Gioan Tông đồ
Tác giả: theo những Kitô hữu cấp tiến	không xác định được	2 hoặc nhiều hơn thế
Giáng sinh	Được đề cập trong Matthew, Luca	không được đề cập đến
Giêsu là Con Thiên Chúa...	Từ khi sinh ra và rửa tội	Từ khi sáng tạo ra vũ trụ
Mô tả về Giêsu	có vẻ như nhấn mạnh nhân tính	có vẻ như nhấn mạnh thần tính
Chịu phép rửa	có đề cập	không đề cập
Nói thần chú đuổi quỷ	có thực hiện	không thực hiện
Dụ ngôn	dùng rất nhiều	không
Chủ đề thuyết giảng:	Vương quốc của Thiên Chúa	Về chính Giêsu trên nền tảng Vương quốc của Thiên Chúa
Thần học	Thoát khỏi tư tưởng Do Thái giáo	Phản lớn là độc lập
Làm phép chữa bệnh	nhiều	không
Đồng hành cùng người nghèo khổ	là tiêu điểm của sứ mạng	hiếm khi đề cập
Phép lạ	"phép lạ tự nhiên", chữa lành và đọc thần chú	ít, tất cả đều là "phép lạ tự nhiên"
Giêsu dẫn chứng cá nhân	hiếm	rất nhiều chi tiết
Nền tảng để được cứu rỗi	làm việc thiện, giúp người nghèo, người bệnh, sống khó nghèo và khiêm nhường	Tin Giêsu là Con Thiên Chúa
Thời gian thực thi sứ mạng	1 năm	3 năm
Địa điểm	Galilee	Judea, gần Jerusalem
Tẩy ứ Đền Thờ	khi gần kết thúc sứ mạng	gần lúc bắt đầu sứ mạng
Thời gian của Bữa ăn tối cuối cùng	Đêm Lễ vượt qua	Đêm trước đó nữa
Sự kiện trong Tiệc Ly:	ăn tối chung	rửa chân
Ai mang thập giá?	Simon	Giêsu
Số người đi cùng Mary Magdalene đến ngôi mộ	một hoặc nhiều phụ nữ khác	không; Mary Magdalene đi một mình
Ai xuất hiện trong ngôi mộ?	một thiên thần hoặc hai người đàn ông	hai thiên thần
Vải liệm	liền một mảnh	nhiều mảnh như phong tục Do Thái lúc ấy
Nơi hiện ra lần đầu	Tại Emmaus hoặc Galilee	Jerusalem

LỜI GIẢNG DẠY CỦA CHÚA GIÊSU

Khi so sánh ba Phúc Âm Nhất Lãm, chúng ta thấy Mátthêu có 1068 câu; Luca có 1149 câu, và trong hai cuốn này lấy lại của Máccô 582 câu. Điều này có nghĩa là trong Mátthêu và Luca có nhiều tài liệu không có trong Máccô. Khi khảo sát tài liệu chúng ta thấy có hơn 200 câu trong hai phúc âm này giống nhau như hai anh em sinh đôi. Thí dụ các câu Luca 6:41, 42 và Mátthêu 7:3, 5; Luca 10: 21, 22 và Mátthêu 11:25-27; Luca 3:7-9 và Mátthêu 3:7-10 hầu như giống hệt nhau.

Nhưng ở đây chúng ta chú ý đến sự khác biệt. Tài liệu mà Mátthêu và Luca lấy ra từ Máccô hầu như là những tài liệu nói về những biến cố trong cuộc đời của Chúa Giêsu; nhưng 200 câu thêm vào chung trong Mátthêu và Luca nói với chúng ta, không phải cái mà Chúa đã làm, nhưng là điều mà Chúa đã giảng dạy. Rõ ràng những câu này Mátthêu và Luca lấy ra từ một nguồn-sách chung ghi những lời giảng dạy (sayings) của Chúa Giêsu.

Cuốn sách này không hiện hữu; nhưng các học giả kinh thánh gọi tên nó với chữ Q là chữ đầu của chữ Quelle trong Đức ngữ có nghĩa là nguồn (source). Trong thời của nó đây chắc chắn phải là một cuốn sách vô cùng quan trọng vì nó là cuốn sách viết tay ghi lại những lời giảng dạy của Chúa Giêsu.

CHỖ ĐÚNG CỦA MATTHÊU TRONG TRUYỀN THỐNG PHÚC ÂM

Ở đây chúng ta đến với Matthêu tông đồ. Các học giả đều đồng ý rằng cuốn phúc âm đầu tiên này không đến trực tiếp từ tay của Mátthêu. Người chính là chứng nhân mắt thấy tai nghe (eye-witness) của cuộc đời Đức Kitô chắc chắn sẽ không cần phải dùng Máccô như là sách-nguồn để viết về cuộc đời Chúa Giêsu như cách mà sách Matthêu đã làm. Nhưng một trong những sử gia sớm nhất của giáo hội, tên là Papias, cho chúng ta một mảnh thông tin thật quan trọng “Matthêu thu thập những lời giảng dạy của Chúa Giêsu bằng tiếng Dothái (Hebrew tongue)”.

Vì thế, chúng ta có thể tin rằng không ai khác hơn là Mátthêu người viết cuốn sách mà đã trở thành nguồn tài liệu từ đó mọi người trích dẫn nếu họ muốn biết Chúa Giêsu đã dạy điều gì. Và bởi vì quá nhiều của cuốn sách-nguồn đó được cho vào trong cuốn phúc âm mà tên Mátthêu đã được đặt cho cuốn sách này. Chúng ta mãi mãi biết ơn Mátthêu, khi chúng ta nhớ rằng chúng ta nợ ngài hầu như về hết tất cả những lời giảng dạy của Chúa Giêsu đặc biệt BÀI GIẢNG TRÊN NÚI. Cách chung, với Máccô chúng ta nợ ngài kiến thức về những biến cố của cuộc đời Chúa Giêsu; với Mátthêu chúng ta nợ ngài kiến thức về bản chất (substance) lời giảng dạy của Chúa Giêsu.

MATTHÊU NGƯỜI THU THUẾ

Chúng ta biết rất ít về tác giả Mátthêu. Chúng ta đọc được ơn gọi của ông trong Mátthêu 9:9. Chúng ta biết rằng ông là một người thu thuế và vì thế ông là một người bị ghét cay ghét đắng, vì người Dothái ghét những người đồng chủng đi làm việc cho ngoại bang đang cai trị họ. Mátthêu được coi như chẳng khác gì một kẻ phản quốc.

Nhưng ông có một tài năng như quà tặng của nhóm. Hầu hết các môn đệ Chúa Giêsu là dân thuyền chài. Họ có rất ít khả năng để ghi lời nói lại trên giấy; nhưng Mátthêu thì là chuyên gia về vấn đề này. Khi Chúa Giêsu gọi Matthêu, lúc ông đang ngồi tại bàn thu thuế, ông đứng dậy và bỏ mọi sự mà theo Chúa, ngoại trừ một cái - cây viết của ông. Và Mátthêu dùng kỹ năng viết của ông để trở nên người đầu tiên soạn thảo tài liệu về lời giảng dạy của Chúa Giêsu.

PHÚC ÂM CỦA NGƯỜI DOTHÁI

Bây giờ chúng ta hãy nhìn vào những đặc tính chính của phúc âm Mátthêu để chúng ta chú ý đến chúng khi chúng ta đọc Mátthêu.

Đầu tiên và trước hết, Mátthêu là phúc âm được viết cho người Dothái, nó được viết bởi một người Dothái ngữ hầu thuyết phục dân Dothái.

Một trong những chủ đích chính của Mátthêu là để chứng minh rằng tất cả lời tiên báo của Cựu Ước được nên trọn trong Chúa Giêsu, và nếu như thế, thì chắc chắn Ngài phải là Đấng Thiên Sai (Messiah). Cuốn sách có một câu chạy xuyên suốt trong nó như một chủ đề được lập lại mãi – “Đó là để ứng nghiệm lời Chúa phán qua miệng các ngôn sứ”. Câu này xuất hiện trong phúc âm 16 lần. Ngày sinh và tên của Chúa Giêsu ứng

nghiệm lời tiên tri (1:21-23); cũng vậy cuộc trốn chạy qua Aicập (2:14,15); việc tàn sát các hài nhi (2:16-18); Thánh Giuse lập nghiệp tại Nazareth và Chúa Giêsu lớn lên tại đó (2:23); Việc Chúa Giêsu dùng dụ ngôn (13:34,35); Cuộc khải hoàn vào thành thánh (21:3-5); việc bán Chúa lấy ba mươi đồng bạc (27:9); việc bắt thăm áo ngoài của Chúa khi Ngài bị treo trên thập giá (27:35). Đó là mục đích cơ bản và cốt ý của Máthêu để chứng minh rằng tiên báo của Cựu Ước được nên trọn trong Chúa Giêsu như thế nào; từng chi tiết của cuộc đời của Chúa Giêsu đã được báo trước trong sách các ngôn sứ ra sao; và như thế bắt buộc người Dothái phải công nhận rằng Chúa Giêsu là Đấng Thiên sai.

Sự quan tâm chính của Máthêu là người Dothái. Sự trở lại của họ gần gũi và quý giá nơi trái tim của tác giả cách đặc biệt. Khi người phụ nữ ngoại giáo xin Chúa giúp, câu trả lời đầu tiên của Chúa Giêsu là: “Ta chỉ được gởi đến để cứu những chiên lạc nhà Israen” (15:24). Khi Chúa Giêsu sai nhóm Mười Hai đi rao giảng tin mừng, Ngài chỉ thị rằng “Đừng đi về phía các dân ngoại, cũng đừng vào thành nào của dân Samari, tốt hơn là hãy đến với các con chiên lạc nhà Israen” (10:5-6). Nhưng đừng nghĩ rằng phúc âm này loại trừ Dân ngoại. nhiều người từ đông sang tây sẽ ngồi dự tiệc trong nước Thiên Chúa (8:11). Phúc âm phải được giảng dạy cho toàn thế giới (24:14). Chính Máthêu cho chúng ta lệnh xuất quân của Giáo hội: “Hãy đi và làm cho muôn dân trở thành môn đệ” (28:19). Rõ ràng Máthêu quan tâm ưu tiên đến người Dothái, nhưng nó nhìn thấy ngày khi tất cả các dân tộc sẽ được tụ họp lại.

*Chất Dothái của Máthêu cũng được thấy nơi thái độ của nó đối với **Lề Luật**.* Chúa Giêsu không đến để phá huỷ nhưng để kiện toàn Lề Luật. chi tiết nhỏ nhất của Lề Luật cũng không được bỏ qua. Không được dạy con người phá Luật. sự công chính của Kitô hữu phải hơn sự công chính của những người Luật sĩ và Biệt phái (5:17-20). Máthêu được viết bởi một người biết rõ và yêu mến Lề luật; và là người thấy rằng Lề luật có chỗ đứng của nó trong đời sống Kitô giáo.

Một lần nữa có một nghịch lý rõ ràng trong thái độ của Máthêu đối với các Luật sĩ và Biệt phái. Họ được cho một thẩm quyền đặc biệt “Các Luật sĩ và Biệt phái ngồi trên tòa Môsê mà giảng dạy, vậy tất cả những gì họ nói các ngươi hãy giữ và thực hành” (23:2). Nhưng đồng thời không một cuốn phúc âm nào lên án và công kích họ dữ dội và liên tục như nó.

Ngay từ khởi đầu thánh Gioan tẩy Giả quả trách họ là loài rắn độc (3:7-12). Họ than phiền về việc Chúa Giêsu ăn uống với những người thu thuế và tội lỗi (9:11). Họ coi quyền lực của Chúa Giêsu không đến từ Thiên Chúa, nhưng từ quỷ vương (12:24). Họ tìm cách giết Chúa (12:14). Các môn đệ được cảnh báo tránh xa men, lời dạy sai lạc, của Luật sĩ và Biệt phái (16:12). Họ là những cây xấu bị nhổ đi (15:13). Họ không có khả năng đọc được tín hiệu của thời đại (16:3). Họ là những người giết các ngôn sứ (21:41). Không có một chương nào trong toàn thể Tân Ước lên án Luật sĩ và Biệt phái nặng nề bằng Máthêu chương 23, nó không lên án những điều mà họ giảng dạy nhưng lên án con người họ tức là tính cách của họ. Tác giả lên án họ vì họ sống khác quá xa rời giảng dạy của chính mình, thấp hơn con người lý tưởng mà đáng lẽ họ phải là.

*Có một quan tâm đặc biệt khác nữa của Máthêu, đó là quan tâm về **Giáo hội**.* Thực ra Máthêu là cuốn duy nhất trong Phúc Âm Nhất Lãm dùng chữ Giáo Hội. Chỉ Máthêu giới thiệu đoạn về Giáo hội sau khi Phêrô tuyên xưng đức tin tại Cêsarê Philipphê (16:13-23; so sánh với Máccô 8:27-33 và Luca 9:18-22). Chỉ Máthêu nói rằng tranh chấp nên được giải quyết bởi Giáo hội (18:17). Vào lúc Máthêu được viết ra Giáo hội đã trở nên một tổ chức và một thể chế to lớn; và thực thể nó là một nhân tố chính trong đời sống của Kitô hữu.

*Máthêu có một quan tâm đặc biệt mạnh về **cánh chung**.* Đúng vậy, Máthêu quan tâm rất mạnh trong tất cả những cái Chúa Giêsu nói về chính sự Trở Lại Lần Thứ Hai của mình (the Second Coming), về ngày tận thế, và về sự phán xét. Máthêu 24 cho chúng ta tài liệu đầy đủ nhất của bài giảng về thời cánh chung của Chúa Giêsu hơn bất cứ sách phúc âm nào khác. Chỉ Máthêu có các dụ ngôn như 10 trinh nữ khôn ngoan và khờ dại (25:1-13), những nén bạc (25:14-30), và chiên và dê (25:31-46). Máthêu có một quan tâm đặc biệt trong những cái về cánh chung và cuộc phán xét chung.

Nhưng chúng ta chưa đến cái quan trọng nhất trong tất cả những đặc tính của Máthêu, đó là ***trên hết nó là “phúc âm giáo huấn” (the teaching gospel).***

Chúng ta đã biết rằng tông đồ Máthêu là người chịu trách nhiệm về bộ sưu tập đầu tiên và cuốn sách viết tay đầu tiên của những lời giáo huấn của Chúa Giêsu. Máthêu là một người tổng hợp tài ba. Nó là thói quen thu thập vào một chỗ tất cả những gì ông biết về giáo huấn của Chúa Giêsu trong bất cứ đề tài nào. Kết quả là trong Máthêu chúng ta thấy năm bộ sưu tập lớn trong đó lời giáo huấn của Chúa Giêsu được thu thập và hệ thống hóa. Tất cả những phần này liên quan đến Nước Thiên Chúa. Chúng như sau:

(a) Bài giảng trên Núi, hay Luật của Nước Trời (5-7)

- (b) Bản phạn của những Nhà Lãnh đạo của Nước Trời (10)
- (c) Dụ ngôn về Nước Trời (13)
- (d) Sự Lớn lao và Sự Tha thứ trong Nước Trời (18)
- (e) Sự Xuất hiện của Vua (24,25).

Matthêu làm nhiều hơn là việc thu thập và hệ thống hóa. Phải nhớ rằng Matthêu được viết vào thời đại khi việc in ấn chưa được phát minh ra, khi sách vở rất ít ỏi và hiếm hoi vì chúng phải được viết bằng tay. Vào thời đại như thế chỉ rất ít người có sách; và vì thế, nếu họ muốn biết và sử dụng giáo huấn và câu chuyện của Chúa Giêsu, họ phải mang chúng trong trí nhớ.

Do đó Matthêu luôn phải xếp đặt các sự việc trong một lối rao dễ dàng cho độc giả nhớ. Ông xếp đặt sự việc trong bộ ba và bộ bảy. Có ba sứ điệp cho Giuse, ba lời chối của Phêrô; ba câu hỏi của Philatô; bảy dụ ngôn về Nước Trời trong chương 13; bảy câu khiển trách cho Luật sĩ và Biệt phái trong chương 23.

Gia phả của Chúa Giêsu mà với nó phúc âm khởi đầu là một thí dụ rõ ràng nhất. Gia phả để chứng minh rằng Chúa Giêsu là Con Vua Đavít. Trong tiếng Dothái (Hebrew) không có con số; khi con số cần phải có thì mẫu tự được dùng thay cho con số đó. Trong tiếng Dothái không có nguyên âm (vowel). Trong tiếng Dothái chữ David là DWD; nếu những chữ này được lấy làm con số chứ không phải là chữ, chúng được thêm vào tới 14; và gia phả gồm có ba nhóm tên, mỗi nhóm có 14 tên. Matthêu làm mọi cái có thể để xếp đặt giáo huấn của Chúa Giêsu trong một lối mà dân chúng có thể hấp thụ và nhớ được.

Mỗi một thầy giáo đều nợ một món nợ của lòng biết ơn đối với Matthêu, vì Matthêu đã viết cái mà trên tất cả được gọi là phúc âm của nhà giáo.

Matthêu còn một đặc tính cuối cùng. Ý tưởng chủ đạo của Matthêu là **Chúa Giêsu là Vua**. Ông viết để chứng minh dòng dõi hoàng tộc của Chúa Giêsu (1:1-17). Tước hiệu, Con Vua Đavít, được dùng thường xuyên trong Matthêu hơn trong các phúc âm khác (15:22; 21:9; 21:15). Các đạo sĩ đi tìm Vua dân Dothái (2:2). Cuộc khải hoàn vào thành thánh được cố tình công bố một cách đầy kịch tính rằng Chúa Giêsu là Vua (27:11). Ngay cả trên Thập giá tước hiệu Vua được đóng trên đầu của Chúa mặc dù để chế nhạo (27:37). Trong Bài giảng trên Núi Matthêu chỉ cho chúng ta thấy Chúa Giêsu trích dẫn Lễ luật và năm lần xóa bỏ nó với một kiểu nói vương giả: “Còn Ta, Ta bảo các ngươi...” (5:21, 27, 34, 38, 43). Và lời công bố cuối của Chúa Giêsu là “Tất cả mọi quyền hành được ban cho Ta” (28:18).

Bức tranh của Chúa Giêsu trong Matthêu là của một người sinh ra để làm Vua. Chúa Giêsu bước qua những trang sách của ông như là một người mặc phẩm phục màu đỏ tía (purple) và vàng (gold) của vương gia.